
Podrška uključivom obrazovanju kroz interdisciplinarne programe: iskustva i daljnji koraci

Autori: Candice Astorino, Chiara Saponaro

Urednik: Vasiliki Katsomaliari

Ova publikacija napisana je objavljena u sklopu projekta Erasmus+ "Podrška uključivanju i raznolikosti u nastavi (SIDiT)".

Partneri na projektu

Izjava o odricanju: Projekt "Podrška uključivanju i raznolikosti u nastavi (SIDiT)" sufinanciran je sredstvima iz programa Erasmus+ Europske unije (Ključna aktivnost 2) i sredstava Goethe-Instituta. Potpora Europske komisije za produkciju ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava samo stajališta autora te se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu uporabu u njoj sadržanih informacija.

Podrška uključivom obrazovanju kroz interdisciplinarne programe: iskustva i daljnji koraci

Okvir

U sve raznolikijim učionicama diljem Europe i s učenicima koji dolaze iz svih socioekonomskih, jezičnih i kulturnih sredina ključan je učinkovit pristup kvalitetnom i uključivom obrazovanju. Uključivanje u učionice neophodan je prvi korak kako bi učenici i nastavnici mogli steći način razmišljanja i kompetencije koje će im biti potrebni da budu aktivni građani te izgrade pravednija i otpornija društva. Podrška uključivom obrazovanju cilj je inicijative Erasmus+ pod nazivom «Podrška uključivanju i raznolikosti u nastavi» (SIDiT) s naglaskom na razvoj dijagonalnih kompetencija nastavnika i učenika te pružanje relevantnih resursa, vještina i mogućnosti za osposobljavanje nastavnika. U ovoj publikaciji objavljujemo ishode i učinak projekta nakon tri godine provedbe pilot projekta u dvjema školama u Belgiji zajedno s preporukama i pozivom na djelovanje u cilju ostvarenja boljeg pristupa uključivom obrazovanju u Europi.

Sadržaj

Poglavlje 1.: Inicijativa za podršku uključivoj nastavi	4
Poglavlje 2.: O metodi	5
Poglavlje 3.: Europske politike i inicijative za uključivo obrazovanje	5
Poglavlje 4. Postignuća na projektu	6
Poglavlje 5. Utjecaj i izazovi uključivijih učionica	8
Poglavlje 6. Daljni koraci.....	10
Prilog 1. Okvir uključivih kompetencija.....	12
Prilog 2. Istraživanje objavljenih stručnih radova.....	18
Reference.....	20

Poglavlje 1. Inicijativa za podršku uključivoj nastavi

"Uključivost ljude ne vodi onomu što već postoji, već otvara novi i bolji prostor za sve."

George Dei, kanadski pedagog

Uključivo obrazovanje je proces jačanja kapaciteta obrazovnog sustava koji treba obuhvatiti sve učenike (UNESCO, 2017.).

Raznolikost podrazumijeva razlike među ljudima koje se mogu odnositi na njihovu rasu, etničku pripadnost, rod, seksualnu orijentaciju, jezik, kulturu, religiju, mentalne i fizičke sposobnosti, klasu i imigracijski status (UNESCO, 2017).

U ovome je kontekstu nastao projekt Erasmus+ "Podrška uključivanju i raznolikosti u nastavi" (SIDiT) s ciljem da se nastavnicima omoguće resursi i mogućnosti osposobljavanja kako bi mogli organizirati uključiviju nastavu. Cilj projekta je podržati nastavnike u razvoju dijagonalnih kompetencija i osigurati uključivanje u aktivnosti u razredu svim učenicima, uključujući djecu migrante, bez obzira na kulturno, socioekonomsko, vjersko i jezično podrijetlo ili njihove sposobnosti. Projekt SIDiT okuplja partnere iz Grčke, Belgije, Italije, Irske i Hrvatske koji u sklopu dinamičnog i ambicioznog konzorcija partnera pronalaze put prema uključivijim učionicama. Osim što nastavnicima omogućavaju kompetencije i resurse, projektni su partneri razvili nastavne planove koji su poslužili kao osnova za pilot projekte u školama.

Cilj je ove publikacije dati pregled postojećih politika za uključivo obrazovanje (s naglaskom na kulturnu raznolikost) na europskoj razini, istaknuti postignuća projekta u tom području te razmotriti iskustva stečena tijekom tri godine provedbe pilot projekta. Cilj je također sagledati budućnost, uzimajući u obzir Europski okvir uključivih kompetencija, te predstaviti preporuke politika koje također sadrže poziv na djelovanje, pri tome objedinjujući iskustvo stečeno na projektu koji je postavio čvrste temelje za budućnost, i na taj način poduprijeti sustavne promjene na području uključivog obrazovanja.

Poglavlje 2. O metodi

Metodologija korištena kod utvrđivanja glavnih nalaza projekta i nacrt preporuka politike predstavljenih u ovoj publikaciji izvedena je iz kvalitativnih i kvantitativnih metoda.

1. **Godišnje evaluacije** u školama, koje je provelo Sveučilište u Ateni uz potporu Goethe Instituta i organizacije Bantani Education, čine važan skup podataka jer su na istraživačka pitanja odgovarali i nastavnici i učenici ne bi li procijenili do koje su mjere postignuti ciljevi projekta SIDiT te kako bi izmjerili njegov uspjeh. Ispitanici su iznijeli svoja stajališta o metodologiji, sadržaju lekcija, razvijenim kompetencijama i uključivanju u razredima.
2. Osim godišnjih evaluacija, provedeni su i **polustrukturirani intervjui** na uzorku učenika i nastavnika kako bi se prikupila svjedočanstva, navodi i kvalitativni podaci o provedbi metodologije i lekcija na projektu SIDiT.
3. Da bi preporuke za politike bile još bolje utemeljene na dokazima, svi nastavnici i ravnatelji su ispunili anonimnu **anketu** u kojoj su iznijeli svoje mišljenje o pozitivnim i negativnim učincima i izazovima s kojima su se suočili tijekom provedbe projekta.

Poglavlje 3. Europske politike i inicijative za uključivo obrazovanje

U posljednjih su nekoliko godina međunarodne i europske institucije pokrenule niz inicijativa kojima se podupire uključivo obrazovanje, a u ovom ih poglavlju navodimo. Rezultati projekta SIDiT, uključujući Okvir za uključive kompetencije predstavljen u Prilogu 1., usklađeni su s prioritetima Europske unije i Vijeća Europe u području obrazovanja i osposobljavanja budući da podupiru razvoj kompetencija za poticanje uključivosti u [školama](#).

- Na međunarodnoj se razini UNESCO aktivno zalaže za uključivo obrazovanje pa je tako objavio *Vodič za osiguravanje uključenosti i jednakosti u obrazovanju* (2017.)¹. Namjera da je da se pomoću vodiča pruži potpora zemljama da bi uključivanje i jednakosti lakše mogle ugrađivati u svoje obrazovne politike.
- Na europskoj razini *Europski stup socijalnih prava* 2 navodi 20 ključnih načela i prava za potporu pravednim tržištima rada koja dobro funkcioniraju 1. stup "Obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje, 3. stup "Jednake mogućnosti" i 17. stup "Osobe

¹ Dostupno na internetu: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248254>

² Dostupno na internetu: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1568&langId=en>

s invaliditetom" izravno su usmjereni na uključivost, raznolikost i izazove u pogledu jednakog pristupa obrazovanju. Na temelju tih političkih inicijativa 2017. odobren je Europski prostor obrazovanja³ kako bi se potaknula suradnja među državama članicama Europske unije u izgradnji otpornijih i uključivijih nacionalnih sustava za obrazovanje i osposobljavanje.

- U Preporuci Vijeća od 22. svibnja 2018. 4 (2018/C 195/01) o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja naglašava se važnost instrumenata financiranja Europske unije, kao što je Erasmus+, za osiguravanje učinkovitog jednakog pristupa kvalitetnom uključivom obrazovanju za sve učenike te ključna uloga koju imaju države članice u svojim naporima da omoguće uključivo obrazovanje. Politika za mlade Vijeća Europe 5 također je pokretačka snaga u razvoju politike za mlade s programima za mlade koji stvaraju preduvjete za učenje, mogućnosti i iskustvo kako bi se mladima omogućila integracija i aktivna uloga u društvu.

Poglavlje 4. Postignuća na Pilot projektima u školama

Više od 600 učenika sudjelovalo je u lekcijama s projekta SIDiT u školskim godinama 2020./2021. i 2021./2022. Većina njih (73 % u razdoblju 2020.-2021. i 86 % u razdoblju 2021.-2022.) pripada kategoriji koja je na projektu bila od posebnog interesa, npr. migranti, izbjeglice, različiti jezik ili kulturno/socioekonomsko/vjersko/etničko podrijetlo ili posebne obrazovne potrebe. Treća provedbena godina održava se tijekom školske godine 2022./2023.

Lekcije na projektu SIDiT-a bave se pitanjima identiteta, kulture, religije, borbe protiv rasizma i socijalne pravde, a učenike potiču da, između ostalog, rade na temama kao što su obitelj, zajednica, poštovanje, prava, uvjerenje, pravednost, diskriminacija, vršnjačko nasilje, pritisak vršnjaka, raznolikost, tolerancija, vrijednosti, pojedinačni postupci te odgovornost za sebe i prema drugima. Učenici kritički istražuju teme kroz rad usmjeren upravo na njih i suradnju koja razvija njihove dijagonalne i poduzetničke kompetencije, poput osobne odgovornosti, društvene odgovornosti, komunikacije, kreativnog i kritičkog razmišljanja, aktivnog učenja, rješavanja problema, donošenja odluka i slično. Upotreba digitalnih alata u učionici, npr. tableta, temeljni je element nastave koja za cilj ima da učenici dalje razvijaju svoje digitalne i medijske kompetencije.

Nastavu su održali nastavnici u osnovnim školama UNESCO-a i Toverfluita u Bruxellesu u Belgiji, a razvili su ih predavači s Instituta Marino

³ Dostupno na: <https://education.ec.europa.eu/>

⁴ Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-sadrzaja/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0607%2801%29>

⁵ Dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/youth/about-youth-policy>

za obrazovanje u Dublinu, Irska. Kako bi se nastavnicima i školama dala podrška u ovoj pilot-fazi, objavljena su dva važna rezultata:

1. Tečaj osposobljavanja nastavnika koji unaprjeđuje njihove sposobnosti za provođenje djelotvorne i inovativne inkluzivne nastave u učionicama. Radi se o interaktivnom tečaju na internetu koji se prolazi samostalno koji nastavnicima u osnovnim školama omogućuje stjecanje obrazovnih vještina koje stavljaju naglasak na pojedinačne prednosti i doprinose učenika te čine iskustvo učenja bogatijim i raznovrsnijim za sve.
2. *Metodologija* koja poziva škole na uključivanje u rad na projektu pod vodstvom učenika koji se bavi kurikulumom i nudi nastavnicima priliku da razmisle o inkluzivnim praksama, uključujući primjere prakse iz partnerskih zemalja. Radi se o praktičnom priručniku s alatima⁶ u kojemu su sadržani ogledni scenarij lekcija koje promiču učenje i uključenost i lako je dostupan nastavnicima za korištenje u učionicama.

Osposobljavanje nastavnika

Osim faze pilot projekta, nastavnici koji provode lekcije iz projekta SIDiT-a sudjelovali su na obuci u Materi u Italiji. Tijekom tjedna osposobljavanja nastavnika održanog u Italiji u rujnu 2022., sudionici iz različitih europskih zemalja su zajedno s nastavnicima iz Matere istraživali metodologiju poučavanja iz SIDiT-a koja se temelji na načelima uključivog i međukulturnog obrazovanja. Nastavnici i školski stručnjaci surađivali su u multikulturalnom kontekstu kako bi stekli nove vještine i integrirali različite scenarije nastave koje nudi projekt. Sudionici su tjedan dana imali priliku družiti se i razmjenjivati najbolje prakse sudjelujući u brojnim aktivnostima. Na primjer, jedna od predloženih lekcija bila je kreiranje mandale iz prirode čiji je cilj osvijestiti vrijednosti prirode koja nas okružuje te potaknuti samostalno izražavanje i izražavanje svojih vrijednosti.

"Potraga za nečim u prirodi što nas je predstavljalo u jednom kolektivnom činu kao što je zajedničko kreiranje mandale za mene je bio način da se vratimo izvornom jedinstvu." *Stefania, nastavnica i polaznica*

⁶ Priručnik za nastavnike dostupan na https://www.siditproject.eu/files/ugd/74f199_92c23e59e08d47d788edf2c2851be7fe.pdf

Opća svrha obuke bila je:

- provesti lekcije iz metodologije SIDIT-a s različitim skupinama sudionika.
- završiti tečaj osposobljavanja na temelju povratnih informacija sudionika.
- osposobiti sudionike za provedbu metodologije u svojim ustanovama kako bi mogli jačati dijagonalne kompetencije učenika (digitalna pismenost, medijska pismenost i poduzetničke kompetencije) na temelju ključnih europskih okvira kompetencija EntreComp⁷ i DigComp⁸
- proširiti mogućnosti nastavnicima, omogućujući im korištenje inovativnih alata i metodologija, kao što su učenje temeljeno na dizajnu, uključivanje integriranog učenja jezika i nastavnih sadržaja⁹(CLIL) i načela univerzalnog dizajna za učenje¹⁰ (UDL).

Poglavlje 5. Utjecaj i izazovi uključivijih učionica

Tijekom provedbe projekta provedene su godišnje evaluacije pomoću anketa i intervjua prije i poslije provođenja metodologije, a ta je zadaća bila u rukama Sveučilište u Ateni. U ovom poglavlju ističemo najvažnije rezultate kvantitativnih i kvalitativnih evaluacija. Evaluacija projekta je projektnim partnerima dala jasan uvid u to kako nove nastavne metodologije utječu na učenike i nastavnike.

Pokazalo se da je metodologija SIDIT-a imala značajan utjecaj i na učenike i na nastavnike, a 2021. godine **80 % nastavnika i 79 % učenika izrazilo je želju da projekt SIDIT provode i sljedeće godine.** Evaluacija je pokazala da su učenici povećali svoju sposobnost međusobne interakcije i komunikacije dok su pri tome razvijali vještine i jačali samopouzdanje. Nastavnici su mogli svjedočiti kako se učenici otvaraju jer su se osjećali ugodno pa su sudjelovali u raspravama o osjetljivim temama koristeći se lekcijama iz projekta SIDIT. I nastavnici i učenici su imali priliku detaljno istražiti određene teme jer su odvojili dovoljno vremena za poticanje rasprave, suradnje i izražavanje stavova.

⁷ Bacigalupo M, Kampylis P, Punie Y i Van Den Brande L. EntreComp: Okvir poduzetničkih kompetencija. EUR 27939 EN. Luksemburg (Luksemburg): Ured za publikacije Europske unije; 2016. JRC101581

⁸ Vuorikari, R., Kluzer, S. i Punie, Y., DigComp 2.2: Okvir digitalnih kompetencija za građane – s novim primjerima znanja, vještina i stavova, EUR 31006 EN, Ured za publikacije Europske unije, Luksemburg, 2022., ISBN 978-92-76-48883-5, doi:10.2760/490274, JRC128415.

⁹ Dostupno na: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/educational-policies-practices/articles/content-and-language>

¹⁰ Dostupno na: <https://udlguidelines.cast.org/>

Koristeći digitalne alate u radu na SIDiT lekcijama, **učenici su unaprijedili svoju digitalnu pismenost za 26 %¹¹.**

Bila je to uspješna avantura učenja jer su nastavnici također **unaprijedili svoje profile** primjenjujući inovativnu metodologiju u nastavi što im omogućuje da pripremaju inkluzivne aktivnosti za učenike različitog podrijetla, o stekli su i veće samopouzdanje za korištenje digitalnih sredstava u nastavi. U anketi provedenoj nakon provedbe metodologije nastavnici su istaknuli da su **spremniji usvojiti inovativne prakse** u svojoj nastavi (**92 % naspram 81 % u anketi provedenoj prije provođenja metodologije**).

"Uživao sam bolje upoznavajući različite kulture i jezike u učionici i vidjevši da nisu svi isti, ali još uvijek jednaki" - *Učenikov komentar na SIDiT*

Pokazalo se da metodologija SIDiT dokazano utječe na škole u kojima se provodio pilot projekt. Metodologija je potaknula uključivost u učionicama, a istovremeno je kod učenika i nastavnika unaprijedila digitalne vještine te iznjedrila činjenice, svjedočanstva i priliku za razmišljanje o trenutnom stanju uključivog obrazovanja u učionicama.

Konzorcij je došao do važnih spoznaja o potrebama obrazovnih sustava koji neće samo olakšati provedbu inovativnih projekata kao što je SIDiT, već će također potaknuti trajne promjene čime će učionice postati uključivije. Iako postoje mogućnosti da škole i ustanove podnesu zahtjev za potpore radi rješavanja pitanja kao što je vršnjačko nasilje u školama, potrebno je podupirati reforme, uključujući povećanje sredstava koje vlade ulažu u uključivo obrazovanje. Škole su istaknule nedostatak kvalitetne strukture za politike uključivog obrazovanja što je u ovom slučaju rezultiralo izazovnom prilagodbom sadržaja metodologije SIDiT-a u kurikulum i ciljeve koje su postavile nacionalne vlade.

Što se tiče izazova u provedbi metodologije, nastavnici su izrazili određenu zabrinutost u pogledu sposobnosti nastavnika da vode rasprave o osjetljivim temama jer se moraju znati nositi s kompleksnim pitanjima i emocionalnim reakcijama učenika i kolega. Provedba novih metoda, poticanje rasprava i grupni rad u nastavi koja je unaprijed isplanirana za cijelu školsku godinu također pretpostavlja izazove. Sve je to dodatno pojačano pandemijom bolesti Covid-19. Na primjer, često se spominjao nedostatak vremena

¹¹ Usporedba vještina digitalne pismenosti učenika prije (60 %) i nakon (86 %) implementacije SIDiT-a u evaluaciji za 2021. godinu.

za pripremu i izvođenje lekcija te za izvješćivanje o ishodima pojedinih sesija. Neke je lekcije bilo potrebno skratiti ili podijeliti na dva dijela kako bi se mogli prilagoditi zgnusnutom rasporedu. Polaznici su također osjetili nedostatak vremena u provedbi lekcija što su također izrazili tijekom evaluacije.

"Ponekad nije bilo dovoljno vremena, volio bih da smo mogli još malo razgovarati o temama koje su mi bile zanimljive" - *Učenikov komentar o SIDiT-u*

Poglavlje 6. Daljni koraci

Projekt SIDiT kreirao je i implementirao inovativnu metodologiju poučavanja, materijale za učenje i zajednički europski okvir uključivih kompetencija koji su mogu prilagoditi kurikulumima u različitim državama te prenijeti na različite školske predmete. Materijali se mogu prilagoditi potrebama nastavnika i učenika na različitim obrazovnim razinama, kao što je srednjoškolsko, strukovno ili visoko obrazovanje. Mogu ih koristiti nastavnici i drugi stručnjaci koji rade u uključivom obrazovanju izvan područja formalnog obrazovanja, dakle, u neformalnom obrazovanju i radu s mladima. Ključno je da škole rade s interdisciplinarnim programima koji se uz pomoć novih tehnologija provode u raznim predmetima kako bi na taj način podržale razvoj uključivog obrazovanja i digitalne pismenosti. SIDiT može poslužiti kao primjer školama koje provode slične interdisciplinarne programe koje mogu koristiti svi nastavnici ili stručnjaci koji se žele usredotočiti na razvoj dijagonalnih kompetencija učenika i olakšati njihovo uključivanje u društvo.

Kako bi podržao nastavnike i učenike u razvoju uključivih kompetencija, projekt SIDiT razvio je okvir uključivih kompetencija koji može poslužiti kao opći referentni model za osmišljavanje različitih modela učenja i alata za samoprocjenu. Okvir se temelji na temeljitoj analizi objavljenih istraživanja, analizi postojećih politika, europskih okvira kompetencija i popratnih službenih dokumenata o socijalnoj uključenosti i uključivom obrazovanju u partnerskim zemaljama. Cilj je bio izraditi praktičan, prilagodljiv i konkretan okvir kompetencija kao potporu programima obrazovanja i osposobljavanja. Identificirano je ukupno devet kompetencija koje će poslužiti kao osnova za osmišljavanje mogućnosti učenja koje imaju za cilj razvoj uključivih kompetencija među nastavnicima i učenicima. Okvir je dostupan u [Prilogu 1.](#) ove publikacije.

Poziv na akciju

Na temelju evaluacije provedene tijekom pilot projekata u školama te istraživanja koje je proveo konzorcij partnera, zaključeno je da se stručnjake, institucije i donositelje politika poziva na djelovanje u skladu s točkama koje slijede.

- **Razvijati politike i okvire za uključivo obrazovanje** na nacionalnoj i europskoj razini kako bi se školama omogućila bolja struktura za provedbu inovativnih metodologija uz primjenu europskih okvira kompetencija za dugoročni razvoj digitalnih, poduzetničkih i dijagonalnih kompetencija među učenicima i nastavnicima.
- **Osigurati osposobljavanje o raznolikosti i uključivosti** u obliku stažiranja i osposobljavanja za nastavnike i pripravnike, s naglaskom na teme koje su relevantne za uključivo obrazovanje (npr. religija, kultura, identitet) kako bi stekli vještine, znanja i razumijevanje koje su potrebni u stvaranju sigurnih prostora za njihove učenike.
- **Aktivno širiti informacije o projektima koji podupiru uključivo obrazovanje putem interdisciplinarnih programa** na nacionalnoj i europskoj razini te internetskih kanala kao što je novopokrenuta Europska platforma za školsko obrazovanje, a u cilju jednostavnije primjene rezultata projekata i razmjena inspirativnih praksi.
- Podržavati nastavnike da učinkovito uključe upotrebu digitalnih tehnologija u nastavi. **Unaprijediti upotrebu digitalnih alata u školama** većim brojem kampanja koje financira vlada za opremanje škola potrebnim uređajima i hardverom. **Organizirati ciljane obuke nastavnike kako bi mogli primjenjivati učinkovite strategija za digitalnu pismenost u učionici** te razvijati vještine učenika za korištenje digitalnih tehnologija.

Prilog 1. Uvod u Okvir uključivih kompetencija

Okvir uključivih kompetencije odgovor je na rastuću potrebu za unaprjeđivanjem obrazovnih sustava i usmjeravanjem na integraciju djece različitog socioekonomskog, etničkog, kulturnog, vjerskog i jezičnog podrijetla. Uključivanje je ključan prvi korak za učenike i nastavnike da steknu način razmišljanja i kompetencije koje će im trebati za uspješno postizanje integracije u šire društvene skupine, istovremeno vrednujući jedinstvene doprinose ljudi različitog podrijetla i omogućujući različitim skupinama da rastu rame uz rame, a na dobrobit svih.

U tim okolnostima uključivo obrazovanje pruža priliku svim učenicima da razviju sposobnosti, vrijednosti i kompetencije potrebne za život i rad s drugima u raznolikom društvu. Odrastajući i učeći zajedno, učenici s različitim sposobnostima, interesima i porijeklom doživljavaju raznolikost kao normu zajednice. Istodobno, uključive su kompetencije nezamjenjiv alat svakom nastavniku koji radi u okruženju obogaćenom raznolikošću. One tako mogu poticati uključiv način razmišljanja jer nastavnicima pomažu da steknu znanje, vještine i stavove za promišljanje, prihvaćanje i djelovanje prožeto empatijom, odgovornošću i brigom za osobe različitog podrijetla. Osim toga, takve kompetencije među nastavnicima i učenicima potiču stvaranje zajedničkih temelja za uključivanje i omogućavanje sigurnog okruženja za svako dijete kako bi se moglo uspješno razvijati kao pojedinac, ali i integrirati i doprinositi društvu bez prepreka ili diskriminacije.

Okvir uključivih kompetencije sastavni je dio preporuka politika u okviru projekta koje su upućene prvenstveno donositeljima politika (regionalnim vlastima i lokalnim obrazovnim tijelima). Okvir je također usmjeren na sve dionike zainteresirane za provedbu projekta i uključivo obrazovanje kako bi istražili i utvrdili nedostatke u europskim ili nacionalnim okvirima vezano uz uključivo obrazovanje.

Razvojni proces

Razvojni se proces sastojao od istraživanja, analize i mapiranja različitih nacionalnih propisa, smjernica i službenih dokumenata koji uključuju sve projektne partnere od kojih je bilo zatraženo da identificiraju praznine i posebne kompetencije korisne za metodologiju SIDiT i viziju uključivanja u škole koja iz nje proizlazi. U mnogim se zemljama okviri kompetencija nastavnika odnose na posebne kompetencije posvećene "vještinama uključivanja migranata" s naglaskom uglavnom na podučavanje jezika, zlostavljanje i diskriminaciju. Općenito, pristup je više usredotočen na određene sektore i nije holistički.

Inovacija metodologije SIDiT uvodi sustavni pogled *na uključivanje*, ne usvajajući uključivanje samo kao sadržaj, već i kao nastavnu metodu. Nastavno na mapiranje

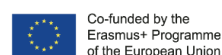
koje je proveo Eurydice pod nazivom "Integracija učenika migranata u škole u Europi: Nacionalne politike i mjere"¹² (EACEA, 2019.), partnerstvom se nastojao utvrditi uključiv okvir kompetencija po uzoru na druge europske okvire kompetencija kao što su EntreComp, DigComp, LifeComp i GreenComp, koji bi odražavao isti inovativni i holistički pristup i viziju.

Stoga je osmišljen zajednički okvir za uključive kompetencije kao podrška obrazovnim programima i programima osposobljavanja za cjeloživotno učenje sa širokim spektrom svrha, uključujući osmišljavanje programa obrazovanja nastavnika, (samo)procjenu/promišljanje, razvoj politika, procjenu, praćenje i evaluaciju. Okvir proizlazi iz temeljitog proučavanja politika na području socijalne uključenosti u obrazovanju u partnerskim zemljama. On također služi kao opći referentni model koji svatko može koristiti za osmišljavanje mogućnosti učenja koje su usmjerene na razvoj uključivih kompetencija i procjenu napretka u podupiranju obrazovanja i osposobljavanja za raznolikost i uključivanje u obrazovanje. Temelji se na postojećim normama u Belgiji, Grčkoj, Italiji, Hrvatskoj i Irskoj, a sastoji se od devet uključivih nadležnosti, kako je navedeno i ukratko objašnjeno u nastavku.

¹² Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu, Eurydice, Integracija učenika migranata u škole u Europi: nacionalne politike i mjere, Ured za publikacije, 2019., <https://data.europa.eu/doi/10.2797/819077>

Inclusive competences framework

IMAGE

(Empathy = Empatija; Collaboration= Suradnja; Leadership= Vodstvo; Supportiveness= Podrška, Creativity= Kreativnost; Integrity= Integritet; Communication =Komunikativnost); Flexibility= Fleksibilnost; Valuing= Vrednovanje raznolikosti)

Inclusive Competences Framework= Okvir uključivih kompetencija

Kompetencije:

Empatija

Empatija znači biti svjestan emocionalnog stanja druge osobe, baviti se tim emocijama i dijeliti ih. Od ključne je važnosti u provedbi uključivog obrazovanja aktivno uključiti učenike s posebnim obrazovnim potrebama što je važno radi prevencije posebno ozbiljnih društvenih fenomena kao što su vršnjačko nasilje, internetsko zlostavljanje i problema s kojima se suočavaju mladi.

Suradnja

Suradnja se odnosi na sposobnost zajedničkog rada radi postizanja nekog zajedničkog cilja. Suradnja je povezana s empatijom i nužno potrebna u obrazovnom okruženju za podučavanje uzajamnosti i solidarnosti.

Vodstvo

Kao kompetencija, vodstvo je sposobnost poduzimanja inicijativa, inspiriranje i osnaživanja drugih djelujući kao uzor pozitivnosti, povjerenja i prepoznavanja. Vodstvo je u bliskoj vezi s integritetom i empatijom. Vođa je onaj koji može razumjeti i cijeniti svakoga i njegovo različito porijeklo, omogućavajući mu uspjeh u zajednici blagostanja, pripadnosti i zajedničkog angažmana.

Podrška

Podrška je sposobnost pomaganja, podupiranja i poticanja ljudi oko nas, posebno u vrijeme kada je to potrebno. Svakome je potrebno ohrabrenje i osjećaj vrijednosti da bi stekao povjerenje u sebe i druge. U uključivim kontekstima u kojima se čini da je raznolikost prepreka, podrška i ohrabrenje postaju ključni za izgradnju samopouzdanja unutar sebe i svijeta koji nas okružuje.

Kreativnost

Kreativnost je sposobnost stvaranja inovacija, novih svjetova i imaginarija kao i mogućih alternativa izvan konvencionalnih obrazaca.

Kreativnost je neophodna u uključivom procesu jer proizlazi iz raznolikosti. Raznolikost je doista izvor inspiracije i inovacija i učenicima i nastavnicima.

Integritet

Integritet znači posjedovanje snažnih moralnih i etičkih vrijednosti i beskompromisno pridržavanje istima. Integritet je praksa postupanja u skladu s onim što je moralno ispravno na temelju načela istinitosti i iskrenosti. Povezan je s pravdom i pravednošću i ključan je u obrazovnom kontekstu jer pomaže u izgradnji povjerenja među ljudima.

Komunikativnost

Komunikativnost je kompetencija koja se odnosi na sposobnost učinkovite interakcije na nekoliko jezika i prilagodbu različitim kontekstima. Verbalna ili neverbalna komunikacija ključna je za stvaranje zajedničkog jezika i scenarija za međusobno razumijevanje kao i sudjelovanje u skupini bez osjećaja isključenosti.

Fleksibilnost

Fleksibilnost je sposobnost i spremnost odgovaranja na različite potrebe učenika koja pretpostavlja otvorenost bez predrasuda. Fleksibilnost je obrazovna personalizacija kao odgovor na različite obrazovne potrebe pojedinih učenika (osobni, društveni, kulturni i profesionalni identiteti) i njihove različite osobine. Za svakog je učenika potrebna "drugačija" fleksibilnost, tj. "fleksibilna" fleksibilnost koja se kontinuirano prilagođava razvoju u procesima učenja i obrazovanja pojedinih učenika.

Vrednovanje raznolikosti

Vrednovanje raznolikosti je sposobnost prihvaćanja ljudi poštujući i cijeneći ono što ih čini drugačijima. To znači poticanje kreativnosti, inovacija i kritičkog razmišljanja, predviđanje razlika kao prilike i resurse. Vrednovanje raznolikosti jamči osjećaj pripadnosti i povezanosti, doprinoseći pripremi učenika da napreduju kao građani u raznolikom svijetu. Obrazovanje učenika "u i za različitost" sredstvo je za učenje zajedničkog života u pluralističkim, demokratskim i proturasističkim društvima te razvijanje vrijednosti i odnosa koji promiču suradnju, razumijevanje, solidarnost i pravdu.

Prilog 2. Istraživanje objavljenih stručnih radova

Zemlja	Nacionalna politika i direktive
Belgija	<p>Referentiekader voor onderwijskwaliteit (2016), Vlaamse Overheid, http://mijnschoolisok.be/wp-content/uploads/referentiekader.pdf</p> <p>GOK-wijs: kwaliteitsverwachtingen en kwaliteitsbeelden (versie 8/6/21), GO! (2021) https://g-o.be/pers/go-lanceert-kwaliteitstool-voor-gelijke-onderwijskansen/</p>
Grčka	<p>Institute of Educational Policy, New Curricula, Basic Principles of the New Curricula, in all subjects and classes (2022). [Institut za obrazovnu politiku, nove kurikulume, osnovna načela novih kurikuluma u svim predmetima i razredima (2022).] http://iep.edu.gr/el/nea-programmata-spoudon-Arxiki-Selida & http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli</p> <p>Institute of Educational Policy, Skills workshops, (new subject in all classes of primary school and gymnasium (2021). [Institut za odgojnu politiku, radionice vještina (novi predmet u svim razredima osnovne škole i gimnazije (2021).] http://iep.edu.gr/el/psifiako-apothesis/skill-labs</p> <p>Greek Ministry of Education, Refugee and Education (actions for the inclusion of refugee children in the Greek education system). [Grčko Ministarstvo obrazovanja, izbjeglica i obrazovanja (akcije za uključivanje djece izbjeglica u grčki obrazovni sustav).] https://www.minedu.gov.gr/tothema-prosfigiko-m</p> <p>Global education monitoring exhibition (2020) [Globalna izložba praćenja obrazovanja (2020.)] https://www.mvvfoundation.gr/wp-content/uploads/2020/12/GEMR_2020-Summary_GR.pdf</p> <p>Law 4547/2018 for the reorganization of the support structures of primary and secondary education - Article 2 (2018) [Zakon 4547/2018 za reorganizaciju potpornih struktura osnovnog i srednjeg obrazovanja - članak 2. (2018).] https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/372828/nomos-4547-2018</p> <p>Greek Ministry of Education and Institute of Educational Policy, Participation in Project for Inclusive Schools, Policy Report on Inclusive School Education (2021). [Grčko Ministarstvo obrazovanja i Institut za obrazovnu politiku, Sudjelovanje u projektu za uključive škole, Izvješće o politici uključivog školskog obrazovanja (2021.)] https://inclusiveschools.net/gr/wp-content/uploads/sites/3/2021/01/Policy-Paper-GR.pdf</p>

Italija	<p>DLGS n. 286 del 1998/ (ažurirano 2023.): Testo unico delle disposizioni concernenti la disciplina dell'immigrazione e norme sulla condizione dello straniero. https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:1998-07-25:286</p> <p>C.M. n. 24 del (2006), Linee guida per l'accoglienza e l'integrazione degli alunni stranieri https://archivio.pubblica.istruzione.it/normativa/2006/cm24_06.shtml</p> <p>C.M. n. 2 dell'8 gennaio (2010), Indicazioni e raccomandazioni per l'integrazione di alunni con cittadinanza non italiana http://www.integrazionescolastica.it/article/916#:~:text=2%20del%2008%2F01%2F2010,alunni%20con%20cittadinanza%20non%20italiana</p> <p>C.M. n. 4233 del 19/2/2014, nota prot n° 7443 del 18/12/14: linee di indirizzo per favorire il diritto allo studio degli alunni adottati https://www.istruzione.it/archivio/web/istruzione/prot7443_14.html</p> <p>Orientamenti Interculturali. Idee e proposte per l'integrazione di alunne e alunni provenienti da contesti migratori (2022) https://www.miur.gov.it/-/scuola-presentati-gli-orientamenti-interculturali-idee-e-proposte-per-l-integrazione-di-alunne-e-alunni-provenienti-da-contesti-migratori-bianchi-docu</p>
Hrvatska	<p>Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008), Republika Hrvatska https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html</p> <p>Smjernice za rad s učenicima s teškoćama (2021.), Ministarstvo znanosti i obrazovanja https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Smjernice%20za%20rad%20s%20ucenicima%20s%20teskocama.pdf</p> <p>Smjernice za primjenu okvira nacionalnoga standarda kvalifikacija za ravnatelje, Ministarstvo znanosti i obrazovanja https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Napredovanje/Smjernice%20za%20primjenu%20Okvira%20nacionalnoga%20standarda%20kvalifikacija%20za%20ravnatelje.pdf</p> <p>Smjernice, upute, preporuke i prijedlozi aktivnosti učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima u osnovnim i srednjim školama za inkluziju ranjive skupine učenika izbjeglica (2022.), Ministarstvo znanosti i obrazovanja pri Agenciji za odgoj i obrazovanje https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Izbjeglice/Smjernice-upute-preporuke-prijedlozi-aktivnosti-osnovnim-srednjim-skolama-za-inkluziju-ranjive-skupine-ucenika-izbjeglica.pdf</p>

Irska	<p>Code of Professional Conduct for Teachers (2016) [Kodeks profesionalnog ponašanja nastavnika (2016.)] https://www.teachingcouncil.ie/en/publications/fitness-to-teach/code-of-professional-conduct-for-teachers1.pdf</p> <p>Céim: Standards for Initial Teacher Education (2020) [Céim: Standardi za inicijalno obrazovanje nastavnika (2020.)] https://www.teachingcouncil.ie/en/news-events/latest-news/ceim-standards-for-initial-teacher-education.pdf</p> <p>Primary School Intercultural Guidelines, NCCA, (2005) [Interkulturalne smjernice za osnovne škole, NCCA, 2005.] https://ncca.ie/en/resources/intercultural_ed_pri/</p> <p>English as an Additional Language guidelines (2006): [Smjernice za engleski kao dodatni jezik (2006.)]: https://ncca.ie/en/primary/primary-developments/english-as-an-additional-language-in-primary-schools/</p> <p>Joint Managerial Body (JMB) guidelines on the inclusion of students of different beliefs in Catholic schools (2019) [Smjernice Zajedničkog upravljačkog tijela o uključivanju učenika r druge vjere u katoličke škole (2019.)] https://www.jmb.ie/LinkClick.aspx?fileticket=bvfg2Cvau3s%3D&portalid=0&resourceView=1</p>
--------------	--

Reference

- British Council. Content and Language Integrated Learning. (British Council. Integrirano učenje jezika i nastavnog sadržaja) <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/educational-policies-practices/articles/content-and-language>
- CAST. The UDL Guidelines (Smjernice UDL-a). <https://udlguidelines.cast.org/>
- Colum, Miriam i dr. *Handbook for Teachers*. Supporting Inclusion and Diversity in Teaching. <https://www.siditproject.eu/deliverables>
- Council of Europe (Vijeće Europe). About youth policy. <https://www.coe.int/en/web/youth/about-youth-policy>
- Council Recommendation of 22 May 2018 (2018) on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching ST/9010/2018/INIT (2018/C 195/01) [Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2018. (2018.) o promicanju zajedničkih vrijednosti, uključivog obrazovanja i europske dimenzije poučavanja ST/9010/2018/INIT (2018/C 195/01)], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0607%2801%29>
- European Commission (2022). The European Pillar of Social Rights: Action Plan. [Europska komisija (2022.). Europski stup socijalnih prava: Action Plan.] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1568&langId=en>
- European Commission. DigComp Framework. (Europska komisija. Okvir digitalnih kompetencija) https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp/digcomp-framework_en
- European Commission. European Education Area. (Europska komisija. Europski prostor obrazovanja.) <https://education.ec.europa.eu/>
- European Commission. GreenComp: the European sustainability competence framework. (Europska komisija. GreenComp: Europski okvir održivih kompetencija.) https://joint-research-centre.ec.europa.eu/greencomp-european-sustainability-competence-framework_en
- European Commission. LifeComp: The European framework for the personal, social and learning to learn key competence. (Europska komisija. LifeComp: Europski okvir za osobno i socijalno učenje te učenje ključnih kompetencija.) https://joint-research-centre.ec.europa.eu/lifecomp_en
- European Commission. The European Entrepreneurship Competence Framework (EntreComp). [Europska komisija. Europski okvir za poduzetničke kompetencije (EntreComp).] <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=en>

European Education and Culture Executive Agency, Eurydice (2019). Integrating students from migrant backgrounds into schools in Europe: national policies and measures, Publications Office. [Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu, Eurydice (2019). *Integracija učenika migranata u škole u Europi: nacionalne politike i mjere, Ured za publikacije.*] <https://data.europa.eu/doi/10.2797/819077>

UNESCO (2017.). A guide for ensuring inclusion and equity in education. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation, p.7. (*Vodič za osiguravanje uključenosti i jednakosti u obrazovanju.* Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu, str. 7) <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002482/248254e.pdf>